

UTENLANDSKE DIREKTE INVESTERINGER¹ I NORGE TIL OG MED 1998

Svein Olav Hansen, statistikkonsulent, Statistisk avdeling i Norges Bank

Med denne artikkelen presenteres nye og oppdaterte tall over beholdningen av utenlandsk direkte investert kapital i Norge ved utgangen av 1998. Beholdningen, slik den her måles, viste en økning på 30 milliarder kroner fra 1997, til 198 milliarder kroner. Av økningen bidrog aksjekapital med 8 milliarder kroner, mens andre former for egenkapital økte med 5 milliarder kroner. Investert lånekapital hadde en vekst på vel 16 milliarder kroner. Undersøkelsen viser at det har funnet sted en sterkere vekst de to siste år. EU-landene og USA blir stadig mer dominerende, og hadde ved utgangen av 1998 en andel på nær 92 prosent av direkte investert kapital i Norge. Investeringer fra Nederland har bidratt sterkest til veksten de siste to år, og landet står med en beholdning ved utgangen av 1998 på 50 milliarder kroner. Dette har sammenheng med at investorer fra andre land i en del tilfeller kanalisierer sine investeringer i Norge gjennom nederlandske datterselskaper. Noe av årsaken er trolig gunstige skatteregler. Over 40 prosent av kapitalen var plassert i oljevirksomheten. Undersøkelsen viser videre at avkastningen på investert kapital var noe lavere i 1998 enn det som var tilfellet i foregående år.

Tabell 1. Utenlandsk direkte investert kapital¹ i Norge ved utgangen av årene 1989 til 1998. Totaltall. Milliarder kroner

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Total	64,1	73,2	94,8	94,5	102,4	113,7	123,3	139,1	168,1	198,2
Egenkapital	41,4	45,5	51,6	51,5	52,0	59,0	65,5	82,0	110,3	123,9
Herav aksjekapital	16,0	17,8	18,6	19,3	20,3	21,1	20,6	22,1	26,7	34,8
Netto lånefordringer	22,7	27,7	43,2	43,0	50,4	54,7	57,8	57,1	57,8	74,3
Brutto lånefordringer	23,5	29,1	50,6	51,4	58,2	64,5	69,2	70,1	73,3	92,2
Brutto lånegjeld	0,8	1,4	7,4	8,4	7,8	9,8	11,4	13,0	15,5	17,9

¹ Direkte investert kapital omfatter utenlandsk investors andel av egenkapitalen i investeringsobjektet samt utenlandsk investors gjelds- og fordringsforhold med investeringsobjektet. Definisjonen er noe justert over tid, slik at det forekommer noen brudd i tidsserien.

Tellingene omfatter norske selskaper hvor den enkelte utenlandske investor deltar med 10 prosent eller mer av eierkapitalen. Tallene representerer de bokførte verdiene i selskapene. I de tilfeller der det norske selskapet har datterselskaper, er tallmaterialet basert på konsernregnskap. Materialet omfatter rundt 3.000 norske selskaper, tilnærmet samme antall som i tidligere år. På bakgrunn av nye opplysninger fra foretakene er det foretatt en del korrigeringer i 1997-tallene sett i forhold til de tall som tidligere er publisert.

Av en økning i investert kapital på 30,1 milliarder kroner i 1998 bidrog selskaper som inngår i undersøkelsene både i 1997 og 1998 med en

økning på 22,7 milliarder kroner, mens nettoeffekten på grunn av endringer i selskapsmassen (avviklinger/hjemkjøp/nyetableringer) bidrog med en økning på 7,4 milliarder kroner. Tilsvarende tall for 1997 viste at selskaper som var med i undersøkelsene både i 1996 og 1997 bidrog med en økning på 5,2 milliarder kroner, mens nye selskaper, fratrukket avviklinger og hjemkjøp etc., bidrog med hele 23,8 milliarder kroner av økningen dette året.

Investert kapital - geografisk fordelt

EU-landene økte beholdningen av direkte investert kapital i Norge med 30,2 milliarder kroner i løpet av 1998, til 135,9 milliarder kroner ved utgangen av året. Disse landene stod dermed for 68,6 prosent av utenlandsk investert kapital i Norge. USA, som hadde en økning i investert kapital på 2,8 milliarder kroner i 1998, stod ved utgangen av året for 22,9 prosent (45,4 milliarder kroner). Til sammen

¹ En direkte investering er en investering over landegrensene der investor har til hensikt å etablere en varig økonomisk forbindelse og utøve effektiv innflytelse på virksomheten i investeringsobjektet. Denne definisjonen følger internasjonale retningslinjer på dette området. Disse undersøkelsene er avgrenset til investeringer der den enkelte investor har en innflytelse på 10 prosent eller mer av eierkapitalen.

Tabell 2 Utenlandsk direkte investert kapital¹ i Norge ved utgangen av årene 1989 til 1998. Geografisk fordelt. Milliarder kroner

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Total	64,1	73,2	94,8	94,5	102,4	113,7	123,3	139,1	168,1	198,2
EU-land	25,1	30,8	52,1	46,2	50,0	58,6	67,5	74,4	105,7	135,9
Danmark	2,0	1,6	2,3	3,1	4,2	5,5	6,4	6,5	7,1	9,3
Storbritannia	0,2	-0,3	5,1	4,0	5,5	14,6	8,2	10,8	13,3	19,1
Tyskland	3,0	3,3	4,2	3,7	3,8	4,1	4,6	4,8	4,8	5,6
Nederland	3,5	3,6	5,0	6,0	6,6	5,1	10,3	9,2	35,3	50,3
Sverige	10,0	12,5	19,5	17,0	17,9	15,8	20,7	20,3	23,2	28,2
Finland	0,6	2,4	2,8	2,6	2,4	2,4	2,6	4,7	4,6	6,9
Frankrike	5,2	7,3	10,9	7,7	8,1	8,0	8,1	11,2	10,3	11,6
Øvrige EU-land	0,6	0,4	2,3	2,1	1,5	3,1	6,6	6,9	7,1	4,9
Sveits	2,7	4,3	9,2	12,3	11,1	10,8	10,7	6,3	6,7	6,7
USA	32,7	33,3	24,5	23,3	24,1	28,0	30,8	43,7	42,6	45,4
Japan	2,2	3,3	3,9	4,9	4,9	4,8	4,8	4,7	4,0	3,5
Øvrige land	1,4	1,5	5,1	7,8	12,3	11,5	9,5	10,0	9,1	6,7
OECD-land	63,2	72,2	89,8	86,9	90,2	102,5	114,0	129,3	159,4	192,5

¹ Se note til tabell 1

økte utenlandsk investert kapital i Norge fra EU-land og USA med 33,0 milliarder kroner, mens andre land reduserte beholdningen med 2,9 milliarder kroner i 1998. For øvrig stod de nordiske land for 22,4 prosent av utenlandsk investert kapital i Norge ved utgangen av 1998. Økningen i investert kapital fra EU-land i 1998 skyldtes i stor grad investeringer fra Nederland, som alene stod for nær halve veksten. Utviklingen de siste år har resultert i at Nederland, rent beløpsmessig, står fram som det største investorland ved utgangen av 1998. Dette skyldes at investorer hjemmehørende i andre land i noen tilfeller kanaliserte sine investeringer i Norge gjennom datterselskaper i Nederland. Noe av årsaken er trolig gunstige skatteregler.

Ved utgangen av 1998 stod de fem største investorlandene (USA, Sverige, Frankrike, Nederland og Storbritannia) for 78,0 prosent av all utenlandsk direkte investert kapital i Norge. Tilsvarende andel i 1997 var 74,2 prosent.

Investert kapital - fordelt etter næring

Tabell 3 viser utenlandsk direkte investert kapital i Norge fordelt etter det norske selskapets næring. Ved årsskiftet ble det foretatt en overgang til ny internasjonal standard for næringsgruppering, og konverteringen har medført til dels store endringer i næringsfordelingen sett i forhold til tidligere publiserte tall. Et moment det er grunn til å legge

Tabell 3. Utenlandsk direkte investert kapital¹ i Norge ved utgangen av årene 1989 til 1998. Næringsfordelt. Milliarder kroner

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Total	64,1	73,2	94,8	94,5	102,4	113,7	123,3	139,1	168,1	198,2
Bergverksdrift og utvinning	36,7	41,8	44,7	42,2	45,1	57,2	59,2	72,5	72,5	85,0
Industri	5,5	5,6	7,9	8,9	9,3	10,1	12,0	13,6	31,4	37,3
Bygge- og anleggsvirksomhet	0,9	0,9	2,3	1,9	2,3	1,3	1,9	1,2	3,2	3,0
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer og husholdningsapparater, hotell- og restaurantvirksomhet	8,3	9,1	14,1	14,5	16,3	16,3	17,8	19,0	20,1	22,9
Transport og kommunikasjon	0,7	0,6	1,7	2,0	2,9	1,3	1,6	2,7	4,5	5,4
Finansiell tjenesteyting og forsikring, eiendomsdrift, forretningsmessig tjenesteyting og utleievirksomhet	11,2	14,1	22,7	24,3	25,9	27,0	30,3	29,2	34,2	39,2
Andre næringer	0,8	1,1	1,4	0,7	0,6	0,5	0,5	0,9	2,2	5,4

¹ Se note til tabell 1

merke til, er at en del store investeringer de senere år har skjedd ved at utenlandsk investor etablerer holdingselskap i Norge, som igjen står som eier av den oppkjøpte virksomhet. Dermed næringsfordelen investeringen som holdingselskap og følgelig ikke inn under det næringsområdet hvor den oppkjøpte bedrift hører hjemme. Holdingselskap hører i henhold til standard for næringsgruppering hjemme i næringsgruppen «annen forretningsmessig tjenesteyting» som inngår i nest siste gruppe-
ring i tabell 3.

Det er utenlandske investeringer innen næringsgruppen Bergverksdrift og utvinning (som i hovedsak består av selskaper innen oljeutvinning) som dominerer tallmaterialet, med en andel på 42,9 prosent ved utgangen av 1998 (85,0 milliarder kroner). Oljesektorens andel er noe redusert sett i forhold til tidligere år, selv om det har funnet sted en jevn stigning beløpsmessig.

Tradisjonelt har utenlandske direkte investeringer innen oljeutvinning i Nordsjøen vært konsentrert i et mindre antall selskaper med begrenset geografisk spredning på eiersiden. Nær halvparten av investert kapital i denne næringen kommer fra investorer i USA eller konsernselskaper av amerikanske selskaper som er hjemmehørende i land utenfor USA. I tillegg til disse var det stort sett EU-landene Storbritannia og Frankrike som dominerte investeringene.

Avkastning²

Utenlandske investorers avkastning er definert som utenlandsk andel av reinvestert fortjeneste i det norske selskap, tillagt andelen av faktisk utbetalt

² Se note 2 til tabell 4

utbytte i løpet av regnskapsåret (uavhengig av når utbytte er avsatt) samt renteinntekter på netto lånefordringer. De årlige tellingene har ikke som målsetting å gi inngående lønnsomhetsbetraktninger om selskapene som inngår i undersøkelsen. En fullstendig lønnsomhetsanalyse vil måtte omfatte også andre regnskapsdata, og dessuten nærmere forklaringer av interne forhold i de enkelte selskapene som ikke kommer til uttrykk i regnskapsresultatene. Tellingene har kun som siktemål å gi visse makro-data for bruk i offisiell statistikk.

Utlendingers avkastning på investert kapital i Norge, slik den her er beregnet, utgjorde 20,0 milliarder kroner for regnskapsåret 1998. Som det fremgår av tabellen er reinvestert fortjeneste (den del av overskuddet som ikke deles ut som utbytte til aksjonærene, men pløyes tilbake i selskapene) beregnet til 4,3 milliarder kroner. Dette bidrog isolert sett til at utlendingenes fordringer på Norge økte med et tilsvarende beløp. Total avkastning er som tabellen viser noe lavere i 1998 enn det som har vært tilfellet i de foregående år. Ettersom både utbetalt utbytte og netto renteinntekter har økt, er det reinvestert fortjeneste som viser nedgang. Det underliggende tallmaterialet viser at en del større foretak i 1998 hadde lavere driftsinntekter enn det som var tilfellet i de nærmest foregående år. Når det samtidig er utbetalt høyere utbytte (vanligvis avsatt året før) gir dette lavere reinvestert fortjeneste.

Av den totale avkastning stod oljesektoren for 11,5 milliarder kroner i 1998 (57,5 prosent). Tilsvarende tall for 1997 var 12,3 milliarder kroner (53,9 prosent). Av utbetalt utbytte i 1998 stod oljesektoren for 5,8 milliarder kroner, mens tilsvarende tall for 1997 var 6,3 milliarder kroner.

Tabell 4. Utlendingers avkastning² på direkte investert kapital¹ i Norge i perioden 1989 til 1998. Milliarder kroner

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Total avkastning ²	9,0	12,0	15,2	7,9	9,3	14,5	15,6	20,2	22,8	20,0
Reinvestert fortjeneste ³	1,7	4,0	4,2	-8,7	-7,3	4,0	4,8	7,3	10,0	4,3
Utbetalt utbytte	5,9	6,7	8,1	14,3	14,5	8,0	7,9	9,8	10,1	11,9
Renteinntekter, netto	1,4	1,3	2,9	2,3	2,1	2,5	2,9	3,1	2,7	3,8

¹ Se note til tabell 1

² Avkastning er definert som utenlandsk investors andel av reinvestert fortjeneste – det vil si den del av fortjenesten som ikke deles ut som utbytte, men som blir pløyd tilbake i selskapet – med tillegg av utdelt utbytte samt netto renteinntekter. De årlige tellingene har ikke som målsetting å gi inngående lønnsomhetsbetraktninger om selskaper som inngår i undersøkelsen. Tellingene har kun som siktemål å gi visse makrodata for bruk i offisiell statistikk.

³ Reinvestert fortjeneste omfatter resultat etter skattekostnad, korrigert for faktisk utbetalt utbytte i løpet av regnskapsåret (uavhengig av når utbytte er avsatt).